ZENDEGI-SALAM
ضمیمه روزنامه خراسان
دوشنبه • ۱۳ خرداد ۱۳۹۸
۲۸ رمضان ۱۴۴۰ • ۳ ژوئن ۲۰۱۹
شماره ۲۰۱۱۴
۱۳۳۷

زندگی سلام

شور و شعور عرفانی در شعر امام خمینی (ره) به روایت شاعران بزرگ کشورمان

اشعاری ناب و نجات بخش

پرونده

یکی از ویژگی‌های امام خمینی(ره) در کنار این که یک رهبر معنوی و سیاسی بی نظیر بودند، داشتن روحیه‌ای لطیف و زبانی بلیغ و شیواست. بیشتر سیاستمداران دنیا به دلیل داشتن روحیه‌ای خشن از نعمت لطافت در کلام بی‌بهره‌اند اما امام(ره) چه پیش از آن که رهبر انقلاب اسلامی ایران شود و چه بعد از آن همواره این موهبت الهی خود را در قالب نگارش شعر و متون ادبی حفظ کردند. دیوان شعر امام خمینی(ره) کتابی است که در شش فصل غزلیات، رباعیات، قصاید، مسمط، ترجیع بند و اشعار پراکنده تنظیم شده و توسط موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره) انتشار یافته است. در این پرونده با چند شاعر درباره ویژگی‌های عارفانه اشعار امام(ره) به گفت و گو نشسته‌ایم و گزیده‌ای از چند شعر از دیوان امام(ره) را خواهیم خواند.

چند شعر از دیوان اشعار امام خمینی(ره)

فارغ از عالم

فقر، فخر است اگر فارغ از عالم باشد — آن که از خویش گذر کرد، چه اش غم باشد
طالع بخت در آن روز بر آید، که شبش — یار تا صبح و را مونس و همدم باشد
طرب ساغرِ درویش نفهمد صوفی — باده از دست بتی گیر که محرم باشد
طوطی باغ محبّت نرود کلبه جغد — باز فردوس، کجا کَلب معلّم باشد؟!
این دل گمشده را، یا به پناهت بپذیر — یارها ساز که سرگشته عالم باشد

جلوه دیدار

پرده برگیر که من یار توام! — عاشقم عاشق رُخسار توام
عشوه کُن، ناز نما، لب بگشا! — جانِ منِ! عاشق گُفتار توام
بر سر بستر من پا بگذار — منِ دلْ سوخته بیمارِ توام
با وصالت، ز دلم عُقده گشا — جلوه‌ای کُن که گرفتارِ توام
عاشقی سر به گریبانم من — مستم و مُرده دیدار توام
گر کُشی یا بنوازی، ای دوست! — عاشقم، یارِ وفادارِ توام
هر که بینیم خریدار تو است — من، خریدارِ خریدارِ توام

چشم بیمار

من به خال لبت، ای دوست! گرفتار شدم — چشم بیمار تو را دیدم و بیمار شُدم
فارغ از خود شدم و کوس «اناالحق» بزدم — همچو منصور خریدار سر دار شُدم
غم دلدار، فکنده است بَه جانم شرری — که به جان آمدم و شُهره بازار شُدم
دَر میخانه گُشایید به رویم، شب و روز — که من از مسجد و از مدرسه بیزار شُدم
جامه زُهد و ریا کَندم و بر تن کردم — خرقه پیر خراباتی و هُشیار شُدم
واعظ شهر که از پند خود آزارم داد — از دم رِند می آلوده، مَدد کار شُدم
بگذارید که از بُتکده یادی بکنم — من که با دست بت میکده بیدار شُدم

«مصطفی محدثی خراسانی» در گفت و گو با زندگی سلام از ویژگی‌های شعر امام(ره) می گوید:

عرفان در شعر امام(ره) با مظاهر زهد فروشی مبارزه می‌کند

«مصطفی محدثی خراسانی» از شاعران توانمند انقلاب است که با او درباره ویژگی‌های شعر حضرت امام خمینی (ره) گفت و گویی داشتیم که در ادامه می خوانید.

شیران روز، زاهدان شب

حضرت امام(ره) در کنار این که رهبر سیاسی مقتدر و توانمندی بوده‌اند، وجهی شاعرانه و لطیف هم داشته‌اند که شاید برای خیلی‌ها سوال باشد چگونه این دو وجه به ظاهر متضاد می‌تواند در یک نفر جمع شود. «محدثی خراسانی» می گوید: «ببینید قله شعر فارسی «عرفان» است. بزرگ‌ترین شاعران ما عارفانی همچون مولوی، حافظ، سنایی، عطار و ... بوده‌اند. از این منظر بخواهیم نگاه کنیم حضرت امام(ره) هم به عنوان کسی که اهل عرفان است ارتباطش با شعر چیز غریبی نیست اما نکته‌ای که درباره حضرت امام(ره) کاملا مخصوص است این است که ایشان به عنوان بزرگ‌ترین رهبر یک جریان فکری و سیاسی در قرن اخیر با آن همه دغدغه‌ها و مشغله‌های ذهنی که حجم زیادی از ذهن را مشغول می کند توانسته است به این ظرافت و لطافت در عالم شعر حضور داشته باشد. امام(ره) در واقع در همان مسیر کاملی که مد نظر اسلام است، حرکت می کردند. در واقع آن چه که به شیران روز و زاهدان شب تعبیر می شود. این گونه است که این وجوه به ظاهر متناقض و متضاد در وجود حضرت امام(ره) جمع شده است».

عرفان اجتماعی امام(ره)

از وجوه و مضامین خیلی برجسته شعر حضرت امام(ره) می توان به وجه عرفانی آن اشاره کرد. از «محدثی» می پرسم آیا عرفان شعر امام(ره) متاثر از شخصیت‌هایی مانند حافظ یا عطار بوده است که او این گونه پاسخ می دهد: «عرفان ایشان همان عرفان اسلامی است. خیلی مهم است توجه کنیم، عرفان ایشان البته از جنس عرفانی که مردم گریز باشد و زاویه‌نشینی اختیار کند، نیست بلکه عرفانی فعال و اجتماعی است که به دنبال اصلاح جامعه و بشریت است. عرفانی است که با مظاهر زهدفروشی و ریاکاری مبارزه می کند. همین نگاه را اگر بررسی کنیم در شعر حافظ بسیار متجلی است. از این منظر می توانیم بگوییم به شعر حافظ نزدیک‌تر است».

«حسین اسرافیلی» درباره مفاهیم عرفانی در اشعار امام(ره) می گوید:

بُعد ادبی امام(ره) باعث شد شعر از تنگ‌نظری متحجران نجات پیدا کند

«حسین اسرافیلی»، که در مجموعه «پیشانی صبح» اشعاری درباره امام خمینی(ره) سروده است، درباره نقش امام(ره) در احیای هویت فرهنگی جامعه می گوید: «امام(ره) یکی از تاثیرگذارترین معماران فرهنگ بشری است که در کنار شخصیت‌های سیاسی و فرهنگی در احیای هویت فرهنگی جامعه نقشی به سزا داشته و به نوعی پیامبر بازگشت به هویت اسلامی و انسانی است.»

سرمشقی برای شاعران

اسرافیلی درباره تاثیر امام(ره) بر شعر معاصر در گفت و گو با «زندگی سلام» می گوید: «بُعد ادبی شخصیت امام(ره) باعث شد شعر فارسی از تنگ‌نظری برخی از متحجران در سال‌های اول انقلاب نجات پیدا کند و شعر ایشان سرمشقی برای بسیاری از شاعران شد. تا قبل از این که دیوان امام(ره) به چاپ برسد بسیاری از واژه‌های عاشقانه و عارفانه در محدوده ممنوعه قرار داشتند و امام(ره) بود که با ورود به این عرصه، اجازه و جسارت حضور را به شاعران داد تا از کلماتی چون می، میخانه، ساقی، بت و ... استفاده کنند. وارد شدن امام(ره) در سرودن اشعار عرفانی کمک کرد شاعران دیگر نیز از استعاره‌ها، تعابیر خاص و جملات دوپهلو استفاده کنند و امام(ره) نشان داد منطق شعر؛ عشق، احساس و عاطفه است.

استفاده درست از مفاهیم عرفانی

اسرافیلی افزود: «متاسفانه در سال‌های اخیر با برخی اشعار نازل که با ادعای عرفانی بودن به بیان خواهش‌های نفسانی می‌پردازند، مواجه شده‌ایم که با دیدگاه اسلام و علمای دین در تضاد هستند و باید آن‌ها را از این مقوله جدا کرد. شاعران باید از مفاهیم عرفانی به درستی و به جا برای بیان احساسات پاک در ساحت‌های مختلف استفاده کنند که امام(ره) الگویی نیکو در این زمینه هستند.»

ویژگی‌های شعر امام(ره) از منظر شاعرانی همچون مرحوم سبزواری، کاکایی، بهمنی و ...

نوآوری‌های امام(ره) در شعر ستودنی است

شاعران بسیاری در گفت و گوهای مختلف درباره ویژگی‌های اشعار دیوان امام(ره) سخن گفته‌اند و به تمجید از این اشعار هم به لحاظ تکنیک و هم محتوا پرداخته‌اند که در ادامه چند مورد از آن‌ها را خواهید خواند.

مرحوم حمید سبزواری: شخصیت عرفانی امام(ره) در شعرشان موج می زند که ایشان را به شاعری عارف تبدیل کرده است. عرفان، انسان را به جایگاهی والا می‌رساند و به همین واسطه، اشعار امام(ره) نجات‌بخش جامعه خواهند بود. اشعار امام خمینی(ره) نمونه کوچکی از عظمت معنوی ایشان است و اوج معرفت امام بیشتر از این است که در دیوان اشعار بررسی شود.

عبدالجبار کاکایی: امام خمینی(ره)، داعیه شاعری نداشتند و پایبند انتشار آثارشان نبودند. علمای مشهوری چون خواجه نصیر طوسی، حاج ملاهادی سبزواری، علامه طباطبایی و شهید مطهری در کنار پرداختن به علم، به سرودن شعر هم می‌پرداختند اما امام(ره) در دوران جوانی با غزلیات و قصاید خود، در بین طلاب شهرت داشتند. اشعاری که ایشان در جوانی سروده‌اند از لحاظ زبان و تکنیک و اشعاری که بعد از آن سروده‌اند، از لحاظ محتوایی قابل اهمیت هستند.

رضا اسماعیلی: ابعاد وجودی امام(ره) چنان بسیط و گسترده بود که در مسیر سیر الی ا... ظرفیت پذیرش هر گونه فضیلت و کرامتی را داشت و در این مسیر نورانی تلاش می کرد با استعانت از ذات اقدس پروردگار و فیض روح القدس برای رسیدن به قاف کمال، تمام توانمندی‌های بالقوه خویش را به فعلیت درآورد. از همین رو در عین آن که عالمی عامل و سیاستمداری تیزبین و آینده‌اندیش بود، عارفی کامل، عاشقی صادق و شاعری لطیف و دقیقه‌یاب بود که در طلب وصل حضرت دوست (جل جلاله) چون پروانه خود را به آتش می‌زد و در قلب شعله عاشقانه چنین می سرود: «فرخ آن روز که از این قفس آزاد شوم / از غم دوری دلدار رهم، شاد شوم»

محمد علی بهمنی: باید با توجه به جایگاه امام(ره)، بعضی از شعرها از دیوان ایشان حذف و استواری اشعارشان حفظ شود چون بعضی از اشعار، ممکن است برای زمان کوتاهی با ارزش باشند و پس از آن اهمیت خود را از دست بدهند؛ این نکته درباره همه شاعران صدق می کند و هرگز از ارزش سایر اشعار نمی کاهد و چه بسا باعث توجه بیشتر به قوت سایر اشعار نیز بشود اما در کل، غزلیات امام(ره) از پختگی و استواری خاصی برخوردارند.

محمود اکرامی: عرفانی که در اشعار امام(ره) وجود دارد، عرفانی ناب است که مفاهیم متعالی عرفانی را در ذهن متجلی می کند. رهبری سیاسی و دینی، هیچ‌گاه از عواطف و احساسات ناب شاعرانه ایشان نکاست چرا که ایشان به مانند دریایی بود که رودخانه‌های فراوانی از آن سرچشمه می گرفتند و می توان درباره ایشان گفت که امام(ره) همه وجوه معرفتی و شخصیتی را با هم داشت که توانست بزرگ‌ترین انقلاب فکری و عقیدتی دوران معاصر را رهبری کند.

منابع: پایگاه اطلاع‌رسانی وخبری جماران، ایسنا، روزنامه کیهان

جدول سخت [شماره ۶۲۱]

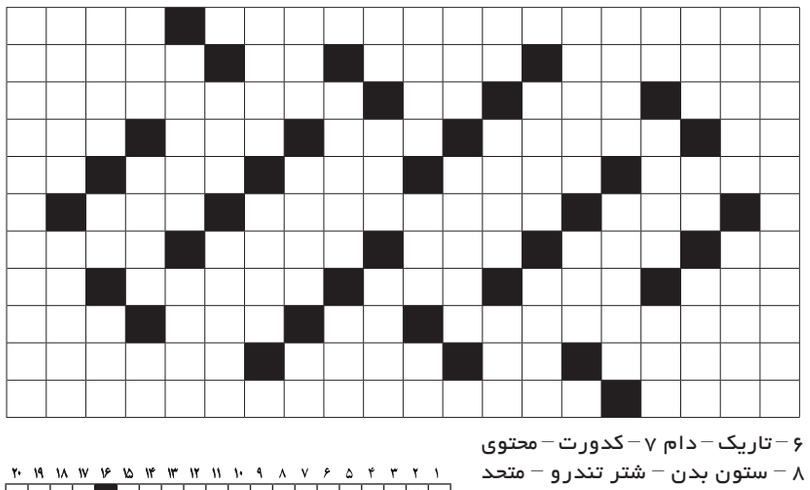

افقی:
۱ – بدون مطالعه به کاری پرداختن – جامه کهنه ۲ – نقاشی روی شیشه – خوی خوش – جهت – خرج بیهوده ۳ – زنبق – کاخ زمستانی – تصدیق روسی – عارضه‌ای که در آن یکی از رگ‌های تغذیه‌کنندهٔ قلب مسدود شده و منجر به قطع جریان خون می‌شود ۴ – یگانه – مشترک روزنامه – چارچوب – سرازیری – نمونه خروار ۵ – قنداق – رانده شده – محرومیت – کم پشت – بخار دهان ۶ – شروع – قوم پرستی افراطی – شکاف ۷ – شبیه – گوسفند – آلودگی – پهنه – زبانه آتش ۸ – چارق – زاد – نیرومند – وسیله‌ای که با آن سنگ آسیا را تیز می‌کنند – ابزار بافندگی ۹ – رئالیسم – راز – پولاد – مهار شتر ۱۰ – دام پزشک – درست و کامل – آماده – تحریک ۱۱ – جانوری از خانواده بندپایان – بازیگر سریال هیئت مدیره

عمودی:
۱ – خالق مادام بوآری ۲ – گوشه ای در دستگاه شور – دادخواست ۳ – بوی ناخوش – حرارت بدن – گیاهی زینتی با برگ‌هایی شبیه برگ بادام و گل‌های ریز سفید و معطر ۴ – رود ناشنوا – دورگه – برافراشته ۵ – مستمری – پوستین دوز ۶ – تاریک – دام ۷ – کدورت – محتوی ۸ – ستون بدن – شتر تندرو – متحد ۹ – فرمان – هم راستا ۱۰ – سایه بان – واحد – لنگه ۱۱ – نفس خسته – شهر صنعتی آلمان – پهناور ۱۲ – شیطان – حلزون ۱۳ – تجربه – کیسه حاوی دانه گرده – از رفته به جا می‌ماند ۱۴ – بیرق – زندان ۱۵ – نشانه – فریب ۱۶ – چالاک – حلال رنگ ۱۷ – نوعی گوسفند کوچک با دست و پای کوتاه – بلدرچین – پایان نامه ۱۸ – ضرباهنگ – نگاه خیره – پس ۱۹ – پادشاه جوان – لولهنگ ۲۰ – نویسنده خاطرات خانه اموات

حل جدول شماره ۶۲۰

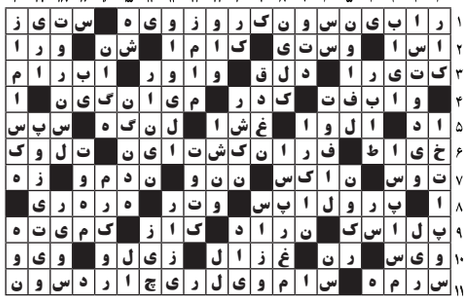

جدول متوسط [شماره ۷۴۱۰]

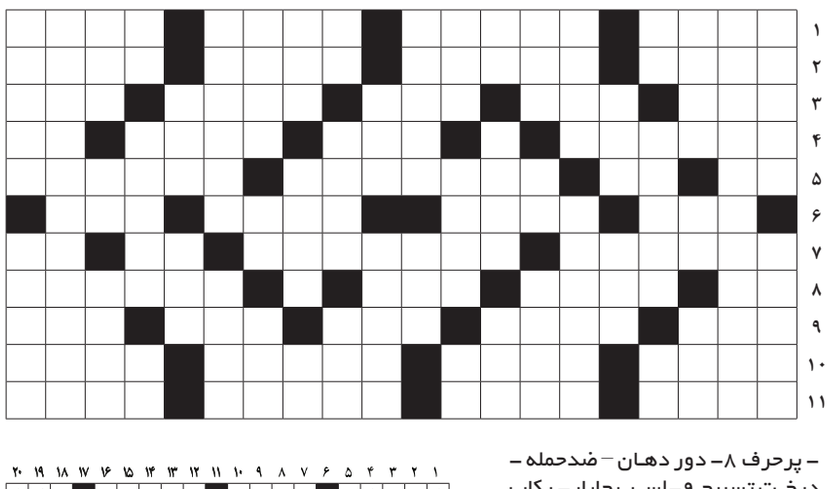

افقی: ۱ – واکسن – زمین کشت خربزه – شهریار – پناهگاه ۲ – نام سوره هفدهم قرآن مجید – مکان انباشتن کالا – پدر شعرنو – ستاره ۳ – شهری در مازندران – راهنما – ستایش – شفیره – زیرک ۴ – چین خوردگی زمین – مقیاس وزن روسی – زبان – عدد فوتبالی ۵ – درخت زبان گنجشک – نام ترکی – ناخدا – کنایه از آدم بخیل ۶ – محل تجمع وسایل و نیروها – قطب باتری که در آن عمل کاهش یا احیا صورت می گیرد – پسوند شباهت – پیروان ۷ – رب النوع رعد و آورنده باران‌های فراوان نزد هندوان – فهرست خارجی – آواز دسته جمعی – مادر عرب ۸ – عامل وراثت – اسب بارکش – ابریشم پست – سرزمین سربداران ۹ – گردن زن غلات – دندان موقتی – کمان – موی گردن شیر – ساختمان ۱۰ – ابزار لحیم کاری – سازمان فضایی آمریکا – درگاه – خشک ۱۱ – از این جهت – ترک وطن – اولین قرارداد استخراج نفت در ایران – سواری عمودی:
۱ – لباس زنانه – مار افسانه ای ۲ – شبه جزیره ای در شمال اروپا ۳ – سازوبرگ – قلم فرنگی – پرخاصیت بدبو ۴ – علامت جمع فارسی – ازگل ها – بخار دهان ۵ – دشمن پارچه های پشمی – از درختان جنگلی ۶ – واحد مکالمه تلفنی – هیئت دولت ۷ – عدد میهم – ویتامین جدولی – پرحرف ۸ – دور دهان – ضدحمله – درخت تسبیح ۹ – اسب چاپار – رکاب دوچرخه – اسب آذری ۱۰ – رباط – تاب و طاقت ۱۱ – دوازدهمین صورت فلکی – ماهر ۱۲ – طبقه پایین کشتی – برآمدگی وتورم پوست – بلند ۱۳ – آب ویرانگر – سربازنیروی دریایی – خیس وآبدار ۱۴ – فالگیر – جوی خون – گل نومیدی ۱۵ – آزاده – موسس ۱۶ – دریاچه حمام – نارس ۱۷ – مکیدن – انشا – دریا ۱۸ – ماست چکیده – رگ خواب – نژاد ۱۹ – نویسنده آمریکایی خوشه های خشم ۲۰ – پیکر – درخور

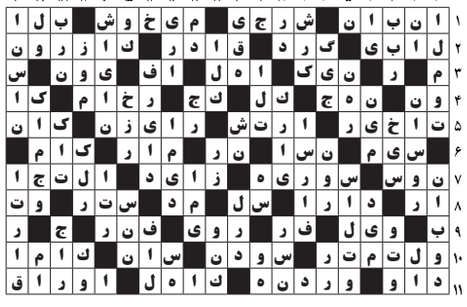

حل جدول شماره ۷۴۰۹